

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 340.12:342.7(478)

MARIAN OCTAVIAN

ROLUL STATULUI
ÎN PROMOVAREA ȘI GARANTAREA
STATUTULUI JURIDIC AL PERSONALITĂȚII

Specialitatea: 551.01 –
Teoria generală a dreptului

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei *Teoria și istoria dreptului*
a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

LUPAȘCU Zinaida, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. *BALTAG Dumitru*, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. *BOTNARI Elena*, doctor în drept, conferențiar universitar

Componenta Consiliului Științific Specializat:

1. *NEGRU Andrei*, **președinte**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
2. *CIOBANU Rodica*, **secretar științific**, doctor în filosofie, conferențiar universitar
3. *ARAMĂ Elena*, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. *AVORNIC Gheorghe*, doctor habilitat în drept, profesor universitar
5. *SMOCHINĂ Andrei*, doctor habilitat în drept, profesor universitar
6. *POSTU Ion*, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc pe data de 07 octombrie 2016, ora 14:00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.551.01-02 din cadrul Universității de Stat din Moldova, (MD-2009, Republica Moldova, mun. Chișinău str. Alexei Mateevici, 60, blocul IV, auditoriu 222).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Stat din Moldova, precum și pe pagina Web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.acad.md).

Autoreferatul a fost expediat la 05 septembrie 2016.

Secretar științific

al Consiliului Științific Specializat:

CIOBANU Rodica, doctor în filosofie
conferențiar universitar

Conducător științific:

LUPAȘCU Zinaida, doctor în drept,
conferențiar universitar

Autor:

Marian Octavian

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. În societățile democratice contemporane, personalitatea constituie axul central, reperul tuturor acțiunilor statului. Existența curenților vizavi de înțelegerea, implementarea, respectarea, promovarea și asigurarea drepturilor și libertăților personalității ne-au determinat să venim cu acest demers științific.

Statul de drept, spre crearea căruia tinde și Republica Moldova, poate fi realizat doar prin asigurarea reală și eficientă a drepturilor și libertăților personalității. Iată de ce se impune crearea unui cadru legal și instituțional menit să asigure realizarea plenară a acestor drepturi și libertăți, lichidarea oricăror îngrădiri în domeniu, iar în caz de violare a acestor drepturi – aplicarea unor mecanisme eficiente de restabilire.

În acest context, problema statului de drept și a drepturilor și libertăților personalității sunt de o importanță deosebită din perspectiva teoriei și practicii dreptului. Pentru știința dreptului categoria de personalitate are o semnificație fundamentală, stând la esența acestei științe. Locul și rolul personalității în sistemul juridic poate fi descris mai complet prin categoria de *statut juridic*, care permite dezvăluirea poziției reale a acesteia în societate.

Obiectul de studiu al prezentei lucrări este statutul juridic al personalității, care, fiind una dintre cele mai importante categorii juridice, constituie o direcție științifică de sine stătătoare în cadrul teoriei generale a dreptului. De aici, importanța sa, dar și necesitatea dezvoltării și perfecționării. Toate acestea determină relevanța cercetării aspectelor teoretice și practice ale statutului juridic al personalității, a elementelor sale, structurii și variațiilor.

Garantarea și promovarea statutului juridic al persoanei este astăzi un subiect mediatizat și pe larg discutat de diferite categorii ale societății, în special, de factorii decizionali. Această preocupare majoră se datorează, în mare parte, efortului Republicii Moldova de a se integra în comunitatea statelor europene, ceea ce necesită compatibilizarea anumitor practici, armonizarea legislației, reforme fundamentale structurale, schimbări de mentalitate și multe alte activități susținute. În așa mod, dezvoltarea socială ridică într-un sens nou probleme eterne, inclusiv problema statutului juridic al personalității. În contextul dat, o atenție deosebită urmează a fi acordată modului în care statul asigură promovarea și garantarea drepturilor și libertăților persoanei, circumscrise statutului său juridic. Interesează preocuparea statului de a crea un mecanism viabil de implementare, respectare și fortificare a drepturilor și libertăților persoanei. În sistemul de asigurare și promovare a acestor drepturi sunt antrenați diferiți actori și diferite structuri instituționale ale statului. Astfel că problematica rolului statului în promovarea și garantarea statutului juridic al personalității pare a se desemna într-o controversă importantă a științei contemporane.

Opțiunea pentru cercetarea științifică a temei date rezultă din importanța acestei problematice. Analizând stadiul cercetărilor în domeniul dat, se poate constata faptul că problema statutului juridic al personalității este foarte puțin abordată și dezvoltată la nivel național. Actualitatea unui astfel de demers științific este justificată de necesitatea:

- precizării conținutului noțiunii „statut juridic al personalității”;
- conturării accepțiunii contemporane a garantării și promovării acestui statut;
- identificării rolului statului în garantarea și asigurarea statutului juridic al persoanei;
- determinării rolului autorităților publice în promovarea și garantarea statutului juridic al persoanei;
- concretizării exigențelor cărora trebuie să corespundă aceste autorități pentru a-și realiza misiunea.

Demarând de la realitatea Republicii Moldova în domeniul asigurării și promovării statutului juridic al personalității, ținem să evidențiem insuficiența cercetărilor științifice autohtone în acest domeniu, dar și lacunele din cadrul juridic național. Problema misiunii statului și a autorităților publice în promovarea și garantarea statutului juridic al personalității trebuie să constituie subiect de cercetare și de reevaluare pentru teoreticienii și specialiștii în materie, fiind necesar de analizat cadrul juridic și practica asigurării drepturilor și libertăților circumscrise statutului juridic al personalității, în vederea identificării lacunelor din legislație, precum și depistării deficiențelor din activitatea practică în domeniul cercetat. În acest efort științific, în viziunea noastră, indispensabil pentru Republica Moldova la etapa actuală, ne propunem să ne implicăm prin intermediul prezentei teze de doctorat, identificând probleme, formulând concluzii, dar și oferind recomandări corespunzătoare.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Problematika tezei a interesat numeroși cercetători, care au studiat diferite aspecte ale acesteia. Ca rezultat lucrările publicate, deși îmbrățișază un larg domeniu de investigație științifică, se prezintă totuși mai mult ca analize segmentare, decât sinteze integratoare și totalizatoare, subiectul nefiind cercetat în toată complexitatea sa.

Astfel, gradul de cercetare științifică a tematicii lansate spre analiză nu poate fi considerat suficient. Studiile publicate oferă puține detalii cu privire la esența și structura statutului juridic al persoanei, la relaționarea acestuia cu alte fenomene juridice ce caracterizează persoana ca subiect de drept, la responsabilitatea statului și a organelor sale în garantarea și promovarea statutului juridic al persoanei.

Aceste aspecte, privite în ansamblu, ne permit să concluzionăm că în prezent există o insuficiență de tratare a problematicii abordate în lucrare. În doctrina dreptului așa și nu se cunosc interpretări integrate ale rolului statului în promovarea și garantarea statutului juridic al personalității. În pofida analizelor dispersate la tema de cercetare, o serie de aspecte au rămas neelucidate sau puțin reflectate, lucrarea de doctorat venind să completeze cercetările în domeniu.

Scopul și obiectivele tezei. Ținând cont de cele menționate, **scopul tezei de doctorat** constă cercetarea complexă a statutului juridic al personalității și elucidarea particularităților mecanismului statal de garantare și promovare a acestuia în Republica Moldova, în vederea identificării de soluții importante pentru consolidarea rolului statului în acest domeniu.

Pentru realizarea scopului propus au fost trasate următoarele **obiective de cercetare**:

- clarificarea noțiunii de „statut juridic al personalității” și determinarea coraportului acesteia cu alte categorii juridice, ce caracterizează persoana fizică ca subiect de drept;

- reliefaarea conținutului, structurii și varietăților statutului juridic al personalității;

- analiza elementelor de bază ale statutului juridic al personalității și precizarea valorii acestora;

- analiza conceptului de mecanism statal de garantare și promovare a statutului juridic al personalității și accentuarea rolului autorităților statului în cadrul acestuia;

- elucidarea particularităților garantării statutului juridic al personalității ca element al mecanismului statal;

- identificarea semnificației instituției restrîngerii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul acestui mecanism;

- fundamentarea necesității răspunderii statului pentru atingerile aduse drepturilor și libertăților persoanei în calitatea sa de garanție finală a respectării statutului juridic al persoanei.

Metodologia cercetării științifice. În vederea cercetării cât mai complete a obiectului investigației, urmărind cu perseverență atingerea graduală a obiectivelor enunțate anterior, au fost selectate metode adecvate de cercetare științifică. În acest sens, baza metodologică a investigațiilor se compune din: metoda logică (analiza deductivă, inductivă, generalizarea, specificarea, diviziunea, clasificarea, definirea etc.) utilizată constant pe tot parcursul tezei; metoda istorică, folosită pentru realizarea unei retrospective istorice privind evoluția drepturilor și libertăților persoanei, metoda sistematică, metoda comparativă și alte metode generale științifice.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute este determinată de faptul că în lucrarea de doctorat sunt abordate în complex două componente interdependente: statutul juridic al personalității și mecanismul statal de garantare și promovare a acestuia, probleme destul de sporadic și fragmentar studiate în doctrină. Respectiv, prin cercetarea realizată, autorul generalizează ideile, viziunile, teoriile expuse în doctrină și conturează concepția teoretică a statutului juridic al personalității, precizează varietățile acestuia în scopul facilitării orientării autorităților statale în activitatea lor și, mai ales, în procesul de promovare și garantare a acestuia.

Referitor la mecanismul statal de promovare și garantare a statutului juridic al personalității, sunt elucidate și analizate principalele elemente ale acestuia, și anume: sistemul normativ și instituțional al statului; garantarea generală și specială (juridică) a drepturilor omului; instituția restrîngerii drepturilor omului și răspunderea statului pentru atingerile aduse drepturilor și libertăților omului. În concepția originală a autorului, aceste elemente trebuie să funcționeze într-o strînsă corelație, pe fonul unei ample campanii a statului de dezvoltare a culturii și educației juridice la nivelul societății și a autorităților publice, acesta fiind un factor important care ar eficientiza mecanismul statal în ansamblu.

În lumina acestor idei, sunt înaintate spre susținere următoarele **rezultate științifice**:

- Totalitatea drepturilor, libertăților și obligațiilor consacrate în sistemul juridic, conform cărora persoana fizică, în calitate de subiect de drept, își stabilește comportamentul social și se manifestă în raporturile juridice, formează *statutul juridic al personalității*.

- *Statutul juridic al persoanei* reprezintă o instituție juridică cu o structură complexă, cuprinzând: **drepturile și libertățile omului și ale cetățeanului** [(1) *drepturile omului ce permit afirmarea și realizarea intereselor sale în cadrul societății civile* și (2) *drepturile cetățeanului care determină relațiile persoanei cu statul*] și **obligațiile omului și cetățeanului** [(1) *obligații impuse tuturor persoanelor ce se află pe teritoriul statului* și (2) *obligații / îndatoriri fundamentale proprii doar cetățenilor statului*]. Aceste elemente formează propriu-zis **nucleul** stabil al statutului juridic al persoanei, fiind reglementate atât în Legea supremă a statului, cât și în actele internaționale. Aceste elemente devin funcționale doar în cazul în care sunt îndeplinite anumite cerințe (de ex., cetățenia, capacitatea juridică etc.) și sunt asigurate prin garanții corespunzătoare (cum ar fi principiile drepturilor omului, inevitabilitatea răspunderii pentru încălcarea drepturilor omului etc.). Toate aceste momente în ansamblu formează conținutul statutului juridic al persoanei și îi determină realizarea și eficiența practică.

- Sub aspect practic, statutul juridic al persoanei trebuie privit ca o instituție aflată în dinamică, conținutul căruia variază în funcție de tipurile raporturilor juridice în care persoana este implicată în fiecare moment. În același timp însă, nucleul acesteia rămâne a fi unul stabil, caracter determinat în mare parte de faptul că drepturile, libertățile și îndatoririle ce formează nucleul statutului juridic al persoanei sunt consacrate la nivelul cel mai înalt în stat (în Legea Supremă) și la nivel internațional. Tipul raportului juridic în care este implicată persoana circumscrie un conținut distinct al statutului său juridic, altfel spus, circumscrie setul de drepturi, libertăți și obligații ce completează nucleul statutului juridic al persoanei. Cunoașterea acestor particularități este necesară mai ales din considerentul că orice drept fundamental al omului presupune o obligație corelativă a statului, care evident trebuie executată de autoritatea în a cărei competență revine și cu care interacționează nemijlocit persoana.

- Mecanismul statal de promovare și garantare a statutului juridic al persoanei presupune un sistem complex de elemente, care indică caracterul statului de a fi unul de drept cu un regim democratic, implicând crearea unor acte normative conforme realității sociale, realizarea lor efectivă în limitele legalității, contracararea prin metode și mijloace legale a încălcărilor de lege și asigurarea garanțiilor reale pentru protecția și apărarea drepturilor și libertăților persoanei.

- Instituția restrîngerii drepturilor omului circumscrie limitele legale acceptabile ale influenței statului asupra persoanei, mai ales în contextul aplicării constrîngerii juridice, fiind astfel o garanție importantă pentru respectarea statutului juridic al persoanei într-un stat de drept.

- Acțiunile ilicite ale organelor de stat prin care sunt atinse drepturile persoanelor, constituie temei legal al răspunderii juridice a statului. Repararea

daunelor aduse persoanei de către stat trebuie să fie urmată de o acțiune în regres, adică atragerea ulterioară la răspundere juridică a funcționarilor publici culpabili de cauzarea acestora.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în fundamentarea conceptuală a structurii și conținutului statutului juridic al personalității și conturarea mecanismului statal de promovare și garantare a acestuia în Republica Moldova în vederea creării bazei teoretice necesare pentru optimizarea acestuia și consolidarea rolului statului în domeniu.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Ideile științifice și concluziile conținute în cuprinsul tezei pot fi utilizate: *în plan doctrinar-teoretic*, ca material inițial pentru o abordare științifică ulterioară mai aprofundată a problemei analizate; *în plan normativ-legislativ*, în procesul de reformare a legislației ce reglementează drepturile și libertățile persoanei, în plan *juridico-didactic* fiind necesare în procesul științifico-didactic, pentru cadrele didactice universitare. Lucrarea este actuală și pentru dezvoltarea teoriei generale a statului și dreptului din Republica Moldova, care necesită cercetări serioase în domeniul statutului juridic al personalității, drepturilor și libertăților, dar mai cu seamă, a responsabilităților ce-i revin persoanei în democrațiile contemporane.

Sub aspect practic, lucrarea ar putea servi drept o sursă sigură de cunoaștere atât pentru cetățeni, în vederea unei mai bune orientări în ceea ce privește drepturile și libertățile de care dispun și îndatoririle la care sunt obligați în relație cu semenii și statul, cât și pentru autoritățile statului în ceea ce privește cunoașterea garanțiilor drepturilor omului și a principiilor de realizare a acestora în activitatea lor practică, cu conștientizarea clară a faptului că orice drept și libertate a persoanei este corelativă obligațiilor lor, nerespectarea cărora fiind pasibilă inevitabil de răspundere.

Aprobarea rezultatelor. Lucrarea a fost prezentată, examinată și aprobată la ședința Catedrei Teoria și istoria dreptului a Universității de Stat din Moldova și în cadrul Seminarului Științific de Profil.

Cele mai însemnate rezultate științifice și concluzii ale tezei sunt reflectate în mai multe studii publicate în reviste științifice de profil (*Legea și Viața*, Закон и жизнь, Jurnalul juridic național: teorie și practică și Revista Națională de Drept), fiind prezentate în același timp la conferințe științifice și mese rotunde naționale, cu participare internațională, precum: *Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare* (din 25-26 septembrie 2012); *Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului* (din 11 decembrie 2013); *Правовые реформы в постсоветских странах: Достижения и проблемы, Международная научно-практическая конференция* (din 28-29 martie 2014); *Teoria și practica administrării publice* (din 23 mai 2014); *Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов* (din 7-8 noiembrie 2014); *Integrare prin cercetare și inovare* (din 10-11 noiembrie 2014).

Publicațiile la tema tezei: 17 (dintre care 11 articole științifice publicate în revistele științifice de profil și 6 comunicări publicate în materialele conferințelor științifice).

Volumul și structura tezei. Structura tezei este determinată de problema științifică investigată, de scopul și obiectivele acesteia. Din rațiuni de rigurozitate științifică, lucrarea este constituită din adnotare (în limbile: română, rusă și engleză), lista abrevierilor și introducere, structurându-se în patru capitole și oferind o imagine completă a ceea ce reprezintă statutul juridic al personalității și rolul statului și organelor de ocrotire a normelor de drept în garantarea și promovarea lui în Republica Moldova. Lucrarea continuă cu expunerea concluziilor generale și a recomandărilor relevante temei. Studiul conține 160 pagini de text de bază, fiind însoțit de o bibliografie selectivă de 335 surse și finalizând cu Declarația privind asumarea răspunderii și Curriculum vitae al autorului.

Cuvinte-cheie: statutul juridic al persoanei, drepturi și libertăți, îndatoriri fundamentale, stat de drept, răspunderea juridică a statului, garanții juridice ale drepturilor și libertăților persoanei, mecanism de garantare și promovare a statutului juridic al persoanei.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea temei abordate, sunt formulate scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, este evidențiată problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea și implementarea rezultatelor, fiind punctat sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1 - Analiza situației în domeniul promovării și garantării statutului juridic al personalității, reprezintă un capitol introductiv, în cadrul căruia s-a efectuat o analiză a materialelor științifice la tema tezei: tratate, monografii, lucrări științifice etc., publicate în Republica Moldova și în străinătate. În așa mod, s-a realizat o trecere în revistă a gradului de cercetare științifică a temei propriu-zise, dar și a diferitor aspecte ale acesteia, în sursele de specialitate autohtone și din alte țări, formulându-se obiectivele de cercetare a subiectului selectat.

În urma analizei cercetărilor în domeniu, s-a ajuns la concluzia că dezvoltarea insuficientă a conceptului de statut juridic al persoanei, conduce la încercarea de a dezvoltui conținutul unor așa noțiuni ca cetățenia, capacitatea juridică, situația juridică, adică a unor fenomene juridice cu un caracter substanțial diferit, prin intermediul drepturilor și obligațiilor persoanei. În ciuda simplității sale aparente, o astfel de tratare nu permite de a cunoaște conținutul real al acestor categorii juridice. Fenomenele reale, care stau în spatele acestor categorii juridice, se află în planuri conceptuale distincte, caracterizează diferite aspecte ale condiției juridice a persoanei. Cetățenia, capacitatea juridică, drepturile și obligațiile persoanei, deși interconectate, sunt fenomene calitativ distincte, care au propriul lor conținut specific și reflectă diferite aspecte ale condiției juridice ale individului. Toate acestea determină

necesitatea strigentă de a dezvolta concepte științifice, care ar reflecta pe deplin și cu acuratețe toate aspectele condiției juridice ale persoanei ca fenomen juridic real, proprietățile juridice ale persoanei ca subiect de drepturi. Din acest punct de vedere, este important să se clarifice conținutul conceptelor deja cunoscute, nuanțându-se aspecte noi ale statutului juridic al persoanei [6, p. 39-40].

Ce ține de funcția statului de garant al respectării și promovării statutului juridic al persoanei, din sursele analizate s-a desprins concluzia că aceasta se manifestă prin obligația de a respecta și proteja drepturile persoanelor și se materializează în forma respectării normelor juridice în activitatea conformă dreptului a organelor statului și a funcționarilor publici. Astfel, acțiunile ilicite ale organelor de stat prin care sunt atinse drepturile indivizilor, constituie temei legal al *răspunderii juridice a statului*. Noțiunea de răspundere juridică a statului a fost enunțată încă din antichitate cu înțelesul de fundament în apărarea drepturilor omului în cazul încălcării lor de către stat, organele acestuia și funcționarii publici. Actualmente, unele probleme ce vizează diverse aspecte ale răspunderii juridice a statului sunt atestate în diverse lucrări de specialitate. Privite în ansamblu, lucrările analizate dezvoltă importante aspecte ale problematicii propuse spre investigare în teza de doctorat, servindu-ne ca valoroase surse doctrinare. Practic, fiecare din ele au meritul de a sugera anumite direcții importante care ne-ar permite să dezvoltăm cât mai complet și plenar subiectul [6, p. 39].

În pofida faptului că lucrările publicate îmbrățișază un larg domeniu de investigație științifică la tema abordată, totuși acestea se prezintă mai mult ca analize segmentare, decât sinteze integratoare și totalizatoare, subiectul nefiind cercetat în toată complexitatea sa. În literatura de specialitate din Republica Moldova problemele inițiate pentru dezbateri sunt tratate într-o manieră dispersată, fără a fi evidențiate, lipsind o analiză complexă a tematicii. Referitor la perspectiva din care se tratează subiectul selectat, se concluzionează că o așa investigație în literatura națională nu a fost obiectul unor lucrări monografice sau teze de doctorat. Nu există un studiu complet, dedicat în mod special statutului juridic al personalității.

Astfel, gradul de cercetare științifică a tematicii lansate spre analiză nu poate fi considerat suficient. Studiile publicate oferă puține detalii cu privire la esența și structura statutului juridic al persoanei, cu privire la relaționarea acestuia cu alte fenomene juridice ce caracterizează persoana ca subiect de drept, cu privire la responsabilitatea statului și a organelor sale, în garantarea și promovarea statutului juridic al persoanei.

Aceste aspecte, privite în ansamblu, permit a concluziona că în prezent există o insuficiență de tratare a problematicii abordate în lucrare. În doctrina dreptului așa și nu se cunosc interpretări integrate ale rolul statului și a organelor de ocrotire a normelor de drept în promovarea și garantarea statutului juridic al personalității. În pofida analizelor dispersate la tema de cercetare, o serie de aspecte au rămas neelucidate sau puțin reflectate, lucrarea de doctorat venind să completeze cercetările în domeniu.

Capitolul 2 – Repere teoretico-conceptuale cu privire la statutul juridic al personalității, este consacrat analizei noțiunii de *personalitate* și a conexiunii acesteia cu așa noțiuni ca *individ, om, persoană*. Totodată, s-a încercat clarificarea noțiunii de statut juridic al personalității și determinarea coraportului acestuia cu alte categorii juridice, care caracterizează persoana fizică ca subiect de drept, precum capacitatea juridică, cetățenia, principiile și garanțiile drepturilor și libertăților persoanei.

S-a specificat că totalitatea *drepturilor, libertăților și obligațiilor* consacrate în sistemul juridic, în conformitate cu care persoana fizică, în calitate de subiect de drept, își stabilește comportamentul social formează statutul juridic al personalității. Concomitent cu sistemul de drepturi și obligații, se propune a include în statutul juridic și *interesele legale* ale persoanei, întrucât acestea se prezintă fie ca o categorie ce se află în afara dreptului, fie ca una ce precede dreptul. Interacționând cu sistemul dreptului interesele îmbracă forma drepturilor și libertăților legale, sau chiar a principiilor generale ale dreptului. Prin urmare, se opinează că statutul juridic al persoanei ar trebui limitat la totalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor, ceea ce ar permite o identificare clară a structurii acestuia.

Totodată, se subliniază că *capacitatea juridică* și *statutul juridic al persoanei* sunt categorii juridice distincte, care caracterizează persoana ca subiect de drept din diferite perspective. Capacitatea juridică în calitate sa de categorie independentă, are sens și valoare numai ca expresie abstractă, adică posibilitatea abstractă de a fi purtător de drepturi și obligații. În această calitate ea se prezintă ca premisă a statutului juridic [2, p. 11].

Principiile dreptului, inclusiv cele înscrise în constituție, sunt fundamentale pentru determinarea de către legiuitor a statutului juridic al persoanei, a tuturor elementelor sale structurale. Fixarea normativă a principiilor ce determină statutul juridic al persoanei îi îmbogățește conținutul și deschide în fața persoanei posibilități juridice noi.

Statutul juridic al persoanelor aflate pe teritoriul statului variază în funcție de faptul dacă persoana este un resortisant al acestui stat, un cetățean străin sau apatrid. Ca urmare poate fi identificat statutul juridic al cetățeanului, statutul juridic al apatridului și statutul juridic al cetățeanului străin, ca categorii distincte. Cetățenia, se prezintă ca o condiție prealabilă pentru obținerea de către persoană a statutului de cetățean al unui stat în deplinătatea sa. Deținerea cetățeniei statului constituie o premisă juridică pentru a se bucura de totalitatea drepturilor și libertăților, asigurate și garantate de stat cetățenilor săi, precum și de a-și onora îndatoririle sale legale. Cu alte cuvinte, cetățenia determină statutul juridic al cetățenilor.

În contextul examinării statului prin prisma influenței sale asupra statutului juridic al personalității, se ajunge la concluzia că problema personalității este problema individului inclus în sistemul de relații sociale, în structura socială. Prin reglementarea relațiilor și proceselor sociale, statul influențează activ limitele și natura libertății personale [12, p. 36]. În special, prin reglementările sale, statul determină conținutul drepturilor și libertăților persoanei, stabilește limitele acestora.

În societatea dominată de idealurile de dreptate, umanism și democrație, personalitatea, statutul ei juridic, sunt văzute ca scop final al intervenției statului în viața socială și, totodată, ca limită a acestei intervenții.

În democrațiile liberale contemporane acțiunile statului, ca instrument de organizare și conducere socială și de apărare a intereselor generale ale societății, sunt limitate de recunoașterea și garantarea drepturilor și libertăților persoanei. Statul, prin acțiuni practice și procedee juridice eficiente, realizate de organele sale, are menirea de a proteja și promova statutul juridic al persoanei. În aceste condiții statutul juridic se prezintă ca nucleu al prevederilor legislative ce exprimă principiile fundamentale ale raporturilor dintre persoană și stat.

Statutul juridic al persoanei este influențat de sistemul de relații sociale, de locul și rolul individului în structura societății. El exprimă gradul de determinare socială a libertății individului, poziția lui socială și facultățile obiective. Cu alte cuvinte, statutul juridic fixează normativ totalitatea oportunităților sociale ale persoanei. Ca urmare, odată cu progresul social, statutul juridic este extins în conținutul său, completat cu noi drepturi, libertăți și responsabilități.

Fundamentul statutului juridic al persoanei, nucleul său, este consacrat în normele constituționale și internaționale, și include următoarele elemente: principiile generale ale statutului juridic al persoanei, care se reflectă în toate ramurile de drept; drepturile, libertățile și obligațiile fundamentale, care sunt inseparabile de persoana umană și care aparțin oricărui individ, ca caracteristică integrantă a acestuia; drepturile, libertățile și îndatoririle cetățenești, fără de care este imposibilă reglementarea deplină a statutului juridic al personalității în diferite domenii ale vieții publice [13, p. 380].

Astfel, calitatea sistemului juridic este apreciată în dependență de poziția rezervată persoanei, de nivelul de protecție a intereselor acesteia, de ansamblul de drepturi acordate, precum și de modul de garantare a acestor drepturi. Deci, calitatea sistemului juridic este determinată de capacitatea sa de a asigura personalității o dezvoltare plenară, o realizare amplă a potențialul său social și moral.

Capitolul 3 – Elementele statutului juridic al personalității, conține o analiză detaliată și complexă a elementelor statutului juridic al personalității. În vederea conturării clare a acestor elemente, s-a clarificat coraportul unor așa noțiuni ca „drepturi ale omului”, „drepturi subiective”, „drepturi și libertăți fundamentale ale persoanei”, „libertăți publice”, „drepturi cetățenești”. S-a ajuns la concluzia că aceste noțiuni sunt apropiate, dar nu și identice, situându-se în planuri conceptuale diferite [4, p. 16].

Dreptul subiectiv este un drept concedat, ce aparține unui subiect concret, în timp ce un drept natural nu este concedat de ordinea juridică, ci doar constatat și apărut de aceasta, și aparține tuturor subiectelor de drept în mod egal din punct de vedere juridic. Astfel, drepturile omului nu sunt drepturi subiective, ci condiția oricărui drept subiectiv. Incontestabil că drepturile omului se prelungesc în drepturi subiective, dar nu se confundă cu ele. La rândul său, drepturile fundamentale ale omului, fiind consacrate în Constituție, sunt determinante pentru statutul juridic al

persoanei, deoarece exprimă raporturile esențiale dintre putere și persoană, în cadrul cărora i se asigură acesteia din urmă un anumit grad de securitate, o sferă de autonomie la adăpostul ingerinței puterii. Termenii „drepturi ale omului” și „drepturi ale persoanei” nu au un conținut similar. Omul este conceput ca individ având o existență autonomă, pe când persoana este privită în relație, încadrată în societate, inseparabilă de aceasta. Categoriile juridice de „drepturi ale omului” și „drepturi ale cetățeanului” sunt exprimări aflate în strânsă corelație, dar care nu se confundă. Drepturile cetățenești, implică necesitatea corelării drepturilor omului cu ideea apartenenței la stat. Statutul juridic al cetățeanului include anumite drepturi de bază pe care acesta le are din simplul motiv că este persoană umană, la care se mai adaugă un set de drepturi care decurg din legătura lui cu statul. De asemenea, considerăm că noțiunile de drepturi și libertăți nu sunt sinonime. Libertățile publice cer statului să se abțină de a interveni într-un domeniu rezervat individului. În cazul drepturilor statul este văzut ca furnizând anumite prestații esențiale indivizilor, ceea ce generează drepturi de creanță față de stat pentru aceste prestații [14, p. 140].

Drepturile și libertățile persoanei s-au dezvoltat în timp, evoluția lor fiind caracterizată printr-o deplasare pe orizontală, caracterizată prin faptul că drepturile persoanei sunt obținute treptat de ansamblul membrilor societății, și o deplasare pe verticală, condiționată de luarea în considerație a condițiilor concrete de existență a diverselor categorii sociale, ceea ce a impus o lărgire a drepturilor recunoscute. Dinamica acestui proces este descrisă în literatura de specialitate prin trei „generații de drepturi”. În așa mod, evoluția statutului juridic al persoanei reprezintă un proces de extensie a drepturilor și libertăților acordate indivizilor. De la drepturile și libertățile civile, ca fundament al statutului juridic al persoanei, s-a trecut treptat la drepturile politice ce presupun participarea, apoi la drepturile sociale, economice și culturale, fondate pe egalitate și echitate. O altă caracteristică a evoluției statutului juridic al persoanei este incorporarea drepturilor și libertăților în Legea Supremă, ceea ce presupune posibilitatea de a cere statului să creeze condiții și să pună la dispoziție mijloacele necesare pentru realizarea lor liberă. Totodată, garantarea eficientă a statutului juridic al persoanei în vederea unei reale transpuneri în viață, a necesitat dezvoltare și concretizare în legislația ramurală. Transformarea posibilităților juridice, oferite de drepturile și libertățile constituționale, în oportunități reale de către legislația ramurală constituie una din cele mai importante direcții de dezvoltare a statutului juridic al persoanei.

Raporturile dintre puterea publică, întruchipată de stat, și individ se manifestă prin totalitatea drepturilor și obligațiilor reciproce, circumscrise statutului juridic al persoanei. Persoanele care au cu statul o legătură juridico-politică de durată, adică sunt cetățeni ai statului, posedă un statut juridic deosebit de cel al străinilor sau apatrizilor. În cadrul statutului juridic al cetățeanului dreptul la vot ocupă un loc deosebit de important, formând o stare de concordanță între putere și individ [3, p. 77].

Calitatea de membru al societății presupune îndeplinirea unor obligații determinate de sarcinile și scopurile acesteia sau de interesele altor persoane. Astfel, pe lângă obligațiile corelative drepturilor subiective, există îndatoriri fundamentale, fixate expres în constituție, scopul cărora este satisfacerea interesului general, colectiv, precum și a intereselor individuale ale altor persoane. Obligațiile juridice, în aceeași măsură ca și drepturile și libertățile, reflectă o anumită tendință a comportamentului uman, bazată pe legitățile obiective și pe tendințele de dezvoltare socială. Obligațiile juridice, ca elemente indispensabile ale statutului juridic al persoanei, nu sunt creaturi arbitrare, independente de condițiile de viață, ele sunt social determinate și necesare atât pentru persoană, pentru a-și echilibra și armoniza relațiile sale cu statul și societatea, cât și pentru stat [8, p. 16].

Din analiza prevederilor constituționale s-a ajuns la concluzia, că legiuitorul a prevăzut două categorii de destinatari ai îndatoririlor fundamentale: cetățenii statului, precum și cetățenii străini și apatrizii aflați pe teritoriul statului respectiv. Cetățenilor statului li se incumbă îndatoriri specifice, determinate de legătura juridico-politică cu statul: devotamentul față de țară, îndeplinirea cu bună-credință a funcțiilor publice încredințate, apărarea patriei. Alte îndatoriri fundamentale, precum exercitarea drepturilor și libertăților constituționale cu bună-credință, fără încălcarea drepturilor și libertăților altora; contribuția, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice; protecția mediului înconjurător, conservarea și ocrotirea monumentelor istorice și culturale - se incumbă deopotrivă cetățenilor statului și cetățenilor străini și apatrizilor aflați pe teritoriul țării [7, p. 290; 9, p. 67].

Ca urmare a analizei efectuate la acest compartiment s-a ajuns la concluzia că nivelul de protecție și gradul de realizare a statutului juridic al persoanei depinde crucial de natura principiilor care stau la baza lui: ele pot conduce la o limitare sau, dimpotrivă, la o extindere în beneficierea de drepturile și libertățile persoanei. Statutul juridic al persoanei își găsește fundamentare în așa principii constituționale ca: recunoașterea și garantarea drepturilor omului; libera dezvoltare a personalității; principiul demnității umane; principiul general al protecției constituționale a personalității; principiul legalității; principiul echității și justiției etc. Acestea sunt valori supreme, inviolabile și inalienabile, izvor al drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale constituționale. Totodată, caracterul lor normativ nu poate fi contestat, întrucât Constituția prevede garantarea lor de către stat, astfel încât ele dispun de o forță juridică obligatorie.

Capitolul 4. Mecanismul statal de garantare și promovare a statutului juridic al personalității, analizează cu lux de amănunte așa aspecte precum garanțiile juridice ale statutului juridic al persoanei; instituția restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale; promovarea și garantarea statutului juridic al persoanei de către autoritățile statului; răspunderea juridică a statului pentru atingerile aduse statutului juridic al persoanei de către organele de stat și funcționarii publici.

Se menționează că entitatea responsabilă pentru protecția și garantarea statutului juridic al persoanei este statul. Realizarea plenară a acestui statut reclamă existența unui sistem socio-juridic complex și eficient de garanții ale statutului juridic al persoanei. În cadrul acestui sistem garanțiile juridice reprezintă fundamentul indispensabil asigurării nemijlocite a statutului juridic al persoanei. Garanțiile juridice includ totalitatea prevederilor legislative, care permit persoanei, prin mijloace legale, să prevină în mod eficient încălcările drepturilor și libertăților, precum și să-și restabilească drepturile încălcate.

La nivel național, principala garanție a statutului juridic al persoanei o constituie consacrarea constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în spiritului normelor de drept internațional. Cu toate acestea, se recunoaște că statutul juridic al persoanei, fiind un concept deosebit de important și complex, inserarea integrală a garanțiilor acestuia în dispozițiile constituționale este practic imposibilă. Astfel, pentru asigurarea respectării statutului juridic al persoanei este indispensabilă dezvoltarea legislației ramurale și crearea unor garanții juridice eficiente în baza acesteia. Aceste garanții pot fi clasificate în funcție de ramura de drept care le consacră.

Printre garanțiile protecției statutului juridic al persoanei un loc aparte revine măsurilor speciale de constrângere. Unele din ele aparțin dreptului procesual penal (reținerea, arestarea, percheziția, arestarea bunurilor etc.), altele - dreptului administrativ sau civil (amenda, concedierea, sechestrarea bunurilor etc.) [5, p. 56].

Mecanismul de protecție și promovare a statutului juridic al persoanei cuprinde în sine tehnici juridice și organizatorice, îndreptate spre realizarea unor condiții reale pentru cea mai plenară manifestare a personalității în societate. Calitatea acestui mecanism este determinată de nivelul dezvoltării sociale, economice și juridice a statului, dar și de instrumentele juridice internaționale. La rândul său, mecanismul juridic de protecție a statutului juridic al persoanei cuprinde metodele legale de prevenire a încălcărilor drepturilor și libertăților, precum și căile legale de restabilire a drepturilor și libertăților încălcate și de tragere la răspundere juridică a subiecților culpabili. În acest sens, de o importanță deosebită este activitatea organelor publice și a funcționarilor statului de asigurare și garantare a drepturilor și libertăților persoanei în societate.

La protecția drepturilor și libertăților persoanei participă toate autoritățile publice, fiecare dintre ele în mod independent și în limita competenței prevăzute de lege. Protecția drepturilor și libertăților este proclamată, în mod tradițional, drept una dintre sarcinile principale ale procuraturii. Acțiunile întreprinse de procuror trebuie să fie îndreptate spre protecția drepturilor și libertăților persoanei, spre garantarea statutului ei juridic. Instituția ombudsmanului este considerată în statele occidentale un mecanism de mare valoare în protecția statutului juridic al persoanei și în consolidarea acțiunilor în domeniu ale organelor puterii publice. Având în vedere rolul excepțional și semnificația deosebită a sistemului judiciar în protecția drepturilor și libertăților, Constituția proclamă garanția protecției judiciare a drepturilor și libertăților persoanei ca un principiu constituțional special. Persoana

care apreciază că drepturile și libertățile sale fundamentale au fost încălcate are deschisă calea acțiunii în fața instanței de judecată: ea poate sesiza instanțele civile sau de contencios administrativ sau, dacă încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale îmbracă forma unei infracțiuni, poate depune o plângere la organul de urmărire penală sau la procuratură.

O garanție importantă a respectării statutului juridic al persoanei constituie specificarea legislativă, inclusiv în Constituție, a restrângerii drepturilor și libertăților circumscrise acestui statut [1, p. 216]. Restrângerea drepturilor și libertăților persoanei este admisă cu respectarea obligatorie a unor principii cardinale, care fixează limitele și condițiile restrângerii - principiul legalității; principiul echității; principiul realizării scopurilor pentru care se operează restrângerea drepturilor și libertăților; principiul proporționalității [11, p. 72]. Examinarea conținutului restrângerilor și derogărilor admise de actele internaționale, duce la concluzia că acestea sunt permise dacă: sunt prevăzute de lege; sunt necesare într-o societate democratică; se impun pentru a proteja securitatea națională, ordinea, sănătatea sau morala publică, drepturile și libertățile celorlalți. Ele trebuie să fie aplicate doar pentru scopurile pentru care au fost prevăzute, să fie direct legate și proporționale cu nevoia specifică pentru care au fost create și să nu fie impuse pentru scopuri discriminatorii sau aplicate într-un mod discriminatoriu. În plus, astfel de limitări trebuie înțelese în lumina universalității drepturilor omului și a principiului nediscriminării. Pe plan intern, restrângerea drepturilor și libertăților persoanei, privită în sens larg, se prezintă ca o instituție interramurală, care cuprinde pe lângă prevederile constituționale, norme de drept administrativ, penal, procesual civil, procesual penal, contravențional etc.

Fenomenul încălcării drepturilor omului din Republica Moldova este strâns legat de comportamentul angajaților instituțiilor publice ce au obligația de a asigura respectarea acestor drepturi. În asemenea condiții, protecția statutului juridic al persoanei depinde în mare parte de asigurarea unui ansamblu de drepturi materiale, apărute la aplicarea măsurilor de constrângere, concepute spre a reduce la minimum riscul arbitrariului și considerate a fi garanții juridice ale statutului juridic al persoanei. În acest sens, instanța de judecată, procurorul, ofițerul de urmărire penală, sunt obligați să se abțină de la acțiuni de natură să restrângă nejustificat libertatea persoanei, să depisteze încălcarea acestora și să le elimine operativ. Din perspectiva protecției statutului juridic al persoanei, de o valoare incontestabilă este activitatea judecătorului de instrucție prin controlul pe care este obligat să-l efectueze asupra legalității și temeiniciei aplicării măsurilor privative de libertate [15, p. 370-374].

În așa mod, respectarea statutului juridic al persoanei la înfăptuirea justiției se bazează pe un complex de norme speciale și se concretizează în obligația organelor statale de a respecta drepturile și libertățile persoanei. Limitarea temporară a drepturilor și libertăților persoanei și aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrângere față de ea se admit numai în cazurile și în modul strict prevăzut de lege.

Totodată persoanele dispun de un complex de mijloace legale de apărare împotriva abuzurilor organelor de stat, care sunt numite și garanții procesuale.

Acțiunile ilicite ale organelor de stat prin care sunt atinse drepturile persoanelor, constituie temei legal al răspunderii juridice a statului față de persoană [10, p. 45], care se fundamentează pe principiul reciprocității drepturilor și obligațiilor dintre stat și cetățeni și a egalității formale între persoana privată și subiectul public. În dependență de particularitățile raporturilor în cadrul cărora statul cauzează daune altor subiecte, răspunderea acestuia poate fi atât în regim de drept privat, cât și de drept public. Răspunderea juridică de drept public este constituțională, administrativă și penală. Răspunderea juridică civilă se realizează în două forme: repararea daunei materiale și repararea daunei morale. Repararea daunei materiale nu exclude posibilitatea reparării daunei morale, iar în anumite situații aceasta din urmă se repară indiferent de vinovăția subiectului. Repararea daunei de către stat nu elimină posibilitatea tragerii ulterioare la răspundere juridică de ramură a funcționarilor publici.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Pe parcursul cercetării s-a reușit soluționarea unei importante *probleme științifice* ce rezidă în fundamentarea conceptuală a structurii și conținutului statutului juridic al personalității și conturarea mecanismului statal de promovare și garantare a acestuia în Republica Moldova în vederea creării bazei teoretice necesare pentru optimizarea acestuia și consolidarea rolului statului în domeniu.

Respectiv, cele mai importante rezultate științifice obținute, care oglindesc problema menționată și exprimă contribuția autorului la dezvoltarea teoriei generale a statului și dreptului, pot fi rezumate în următoarele **concluzii generale**:

- Totalitatea drepturilor, libertăților și obligațiilor consacrate în sistemul juridic, conform cărora persoana fizică, în calitate de subiect de drept, își stabilește comportamentul social și se manifestă în raporturile juridice, formează *statutul juridic al personalității*.

- *Statutul juridic al persoanei* reprezintă o instituție juridică cu o structură complexă, cuprinzând: **drepturile și libertățile omului și ale cetățeanului** [(1) *drepturile omului ce permit afirmarea și realizarea intereselor sale în cadrul societății civile* și (2) *drepturile cetățeanului care determină relațiile persoanei cu statul*] și **obligațiile omului și cetățeanului** [(1) *obligații impuse tuturor persoanelor ce se află pe teritoriul statului* și (2) *obligații / îndatoriri fundamentale proprii doar cetățenilor statului*]. Aceste elemente formează propriu-zis **nucleul** stabil al statutului juridic al persoanei, fiind reglementate atât în Legea supremă a statului, cât și în actele internaționale. Aceste elemente devin funcționale doar în cazul în care sunt îndeplinite anumite cerințe (de ex., cetățenia, capacitatea juridică etc.) și sunt asigurate prin garanții corespunzătoare (cum ar fi principiile drepturilor omului, inevitabilitatea răspunderii pentru încălcarea drepturilor omului etc.). Toate aceste momente în ansamblu formează conținutul statutului juridic al persoanei și îi determină realizarea și eficiența practică.

- Statutul juridic al persoanei este influențat de sistemul de relații sociale, de locul și rolul individului în structura societății. El exprimă gradul de determinare socială a libertății individului, poziția lui socială și facultățile obiective. Cu alte cuvinte, statutul juridic fixează normativ totalitatea oportunităților sociale ale persoanei. Ca urmare, odată cu progresul social, statutul juridic este extins în conținutul său, completat cu noi drepturi, libertăți și responsabilități.

- Statutul constituțional/general al persoanei determină bazele raporturilor dintre persoană și stat, cuprinzând și principiile fundamentale ce caracterizează situația persoanei în societate și stat, precum și drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale acesteia. El se prezintă ca izvor pentru toate celelalte domenii de relații sociale. În timp ce fiecare ramură a dreptului stabilește drepturile și obligațiile persoanei într-un anumit domeniu de relații sociale, normele de drept constituțional, în strictă corespundere cu normele internaționale în domeniu, stabilesc bazele statutului juridic al persoanei.

- Sub aspect practic, statutul juridic al persoanei trebuie privit ca o instituție aflată în dinamică, conținutul căruia variază în funcție de tipurile raporturilor juridice în care persoana este implicată în fiecare moment. În același timp însă, nucleul acesteia rămâne a fi unul stabil, caracter determinat în mare parte de faptul că drepturile, libertățile și îndatoririle ce formează nucleul statutului juridic al persoanei sunt consacrate la nivelul cel mai înalt în stat (în Legea Supremă) și la nivel internațional. Tipul raportului juridic în care este implicată persoana circumscrie un conținut distinct al statutului său juridic, altfel spus, circumscrie setul de drepturi, libertăți și obligații ce completează nucleul statutului juridic al persoanei. Cunoașterea acestor particularități este necesară mai ales din considerentul că orice drept fundamental al omului presupune o obligație corelativă a statului, care evident trebuie executată de autoritatea în a cărei competență revine și cu care interacționează nemijlocit persoana.

- Drepturile fundamentale ale omului, fiind consacrate în Constituție, sunt determinante pentru statutul juridic al persoanei, deoarece exprimă raporturile esențiale dintre putere și persoană, în cadrul cărora i se asigură acesteia din urmă un anumit grad de securitate, o sferă de autonomie la adăpostul ingerinței puterii.

- Calitatea de membru al societății presupune îndeplinirea unor obligații determinate de sarcinile și scopurile acesteia sau de interesele altor persoane. Astfel, pe lângă obligațiile corelative drepturilor subiective, există îndatoriri fundamentale, fixate expres în constituție, scopul cărora este satisfacerea interesului general, colectiv, precum și a intereselor individuale ale altor persoane.

- Obligațiile juridice, în aceeași măsură ca și drepturile și libertățile, reflectă o anumită tendință a comportamentului uman, bazată pe legitățile obiective și pe tendințele de dezvoltare socială. Obligațiile juridice nu sunt elemente arbitrar, independente de condițiile de viață, ci sunt social determinate. Ele sunt importante și necesare atât pentru persoană, pentru a-și echilibra și armoniza relațiile sale cu statul și semenii săi, cât și pentru stat.

- Nivelul de protecție și gradul de realizare al statutului juridic al persoanei depinde de natura principiilor care stau la baza lui: ele pot conduce la o limitare sau,

dimpotrivă, la o extindere în beneficierea de drepturile și libertățile persoanei. Principiile statutului juridic reprezintă idei originare, recunoscute și protejate de lege și stat, în baza cărora persoana își realizează drepturile și libertățile și își îndeplinește responsabilitățile. Ele acționează direct în situații de conflict și în cazul unor lacune legislative, constituind argumente juridice suplimentare în luarea deciziilor de către organele de ocrotire a dreptului în cazuri specifice.

- Entitatea responsabilă pentru protecția și garantarea statutului juridic al persoanei este statul. Realizarea plenară a acestui statut reclamă existența unui sistem socio-juridic complex și eficient de garanții, dar și de tehnici și instrumente de promovare și asigurare a statutului juridic al persoanei. În cadrul acestui sistem garanțiile juridice reprezintă fundamentul indispensabil asigurării nemijlocite a statutului juridic al persoanei.

- Statutul juridic al persoanei, fiind un concept deosebit de important și complex, nu poate fi suficient garantat doar prin dispozițiile constituționale. Pentru asigurarea respectării statutului juridic al persoanei este indispensabilă dezvoltarea legislației ramurale și crearea unor garanții juridice eficiente în baza acesteia respectându-se spiritul și litera Constituției.

- Mecanismul statal de protecție și promovare a statutului juridic al persoanei cuprinde tehnici juridice și organizatorice, îndreptate spre realizarea unor condiții reale pentru cea mai plenară manifestare a personalității în societate. Calitatea acestui mecanism este determinată de nivelul dezvoltării sociale, economice și juridice a statului, dar și de instrumentele juridice internaționale.

- Mecanismul statal de protecție a statutului juridic al persoanei include în sine metodele legale de prevenire a încălcărilor drepturilor și libertăților, precum și căile legale de restabilire a drepturilor și libertăților încălcate și de tragere la răspundere juridică a subiecților culpabili.

- Mecanismul statal de promovare și garantare a statutului juridic al persoanei presupune un sistem complex de elemente, care indică caracterul statului de a fi unul de drept cu un regim democratic, implicând crearea unor acte normative conforme realității sociale, realizarea lor efectivă în limitele legalității, contracararea prin metode și mijloace legale a încălcărilor de lege și asigurarea garanțiilor reale pentru protecția și apărarea drepturilor și libertăților persoanei.

- Instituția restrîngerii drepturilor omului circumscrie limitele legale acceptabile ale influenței statului asupra persoanei, mai ales în contextul aplicării constrîngerii juridice, fiind astfel o garanție importantă pentru respectarea statutului juridic al persoanei într-un stat de drept.

- Fenomenul încălcării drepturilor omului este strâns legat de comportamentul funcționarilor autorităților publice ce au obligația de a asigura respectarea acestor drepturi. În asemenea condiții, protecția statutului juridic al persoanei depinde în mare parte de asigurarea unui ansamblu de drepturi materiale, apărute la aplicarea măsurilor de constrângere, concepute spre a reduce la minimum riscul arbitrariului și considerate a fi garanții juridice ale statutului juridic al persoanei.

- Acțiunile ilicite ale organelor de stat prin care sunt atinse drepturile persoanelor, constituie temei legal al răspunderii juridice a statului. Repararea daunelor aduse persoanei de către stat trebuie să fie urmată de o acțiune în regres,

adică atragerea ulterioară la răspundere juridică a funcționarilor publici culpabili de cauzarea acestora.

În baza studiului realizat, a deficiențelor constatate și a concluziilor deduse, considerăm binevenite următoarele **recomandări**:

- Pentru consolidarea mecanismului statal de promovare și garantare a statutului juridic al persoanei considerăm necesar: asigurarea calității normelor juridice în materie de promovare și garantare a statutului juridic al persoanei; implicarea activă a autorităților statului (cu competențe importante în materie) în activitatea legislativă și normativă prin elucidarea carențelor și erorilor din sistemul legislației și propunerea de modificări și completări optime și oportune, deduse din activitatea practică a acestora; sporirea responsabilității și garantarea inevitabilității răspunderii actorilor implicați în funcționarea mecanismului (mai ales funcționarii publici), care au admis încălcarea statutului juridic al persoanei; dezvoltarea și promovarea la nivelul societății și a autorităților statului a culturii și educației juridice ca factor important de natură să asigure interacțiunea strânsă a elementelor mecanismului statal de garantare și promovare a statutului juridic al persoanei și consolidarea acestuia.

- Dat fiind faptul că legislația în vigoare nu asigură eficient respectarea principiului imparțialității în activitatea avocatului poporului, considerăm absolut necesară și importantă introducerea unor condiții suplimentare față de candidații la funcția dată, conform cărora persoana care în ultimii trei ani a activat în cadrul organelor de poliție, procuraturii, SIS, apărării sau altor organe de forță, să nu poată candida la această funcție.

- Considerăm oportun, ca la alineatul (1) al art. 54 din Constituția RM să se opereze o modificare care ar obliga statul să nu adopte legi care ar atenta la principiul echității, după cum urmează: „(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima, ar diminua sau ar condiționa respectarea inechitabilă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”.

- Ca urmare a confruntării prevederilor Constituției RM cu reglementările internaționale în domeniu, devine evidentă necesitatea excluderii din art. 54 alin. (2) al Constituției a sintagmei „*împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției*”, deoarece această condiție, potrivit art. 10 din CEDO, este admisă doar pentru restrângerea libertății de exprimare. Respectiv, acest motiv de restrângere a drepturilor și libertăților trebuie prevăzut nemijlocit în articolul care consacră libertatea exprimării (art. 32) și nu în art. 54 din Constituție, care are o aplicabilitate generală.

- Considerăm just de a extinde efectele alin. (3) al art. 54 din Constituția RM și asupra drepturilor reglementate în art. 26 și 52, deoarece într-o societate democratică nimic nu poate justifica restrângerea dreptului la apărare și la petiționare.

Aportul autorului la investigarea rolului statului în promovarea și garantarea statutului juridic al personalității rezidă în principal în: conturarea noțiunii de personalitate; formularea unei definiții proprii a noțiunii de statut juridic al personalității; elucidarea esenței și particularităților structurii statutului juridic al persoanei; dezvoltării rolului statului în fixarea normativă, garantarea, protejarea și promovarea acestui statut; analiza detaliată a elementelor mecanismului de asigurare și promovare a statutului juridic al persoanei la nivel național. Concluziile

formulate vin să ateste calitățile și deficiențele în acest domeniu pentru Republica Moldova, exprimându-se în propuneri concrete de optimizare.

Avantajele elaborărilor propuse consistă în analiza integrată și aprofundată a statutului juridic al personalității și a mecanismelor de protecție a acestui statut, inclusiv reliefarea rolului organelor statului în acest domeniu. Propunerile formulate contribuie la îmbunătățirea legislației în domeniu.

În perspectivă, în vederea dezvoltării cercetărilor în sfera garantării și promovării statutului juridic al personalității, considerăm binevenită studiarea aprofundată a unor asemenea aspecte precum: rolul Curții Constituționale în garantarea statutului juridic al persoanei, cât și în general rolul distinct al fiecărei autorități a statului în acest sens; mecanismul de reparare a erorilor judiciare; răspunderea personală a funcționarilor publici pentru atingerile aduse drepturilor și libertăților circumscrise statutului juridic al persoanei etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția Republicii Moldova: Comentariu/ Coordonator de proiect: Klaus Sallfrank. Chișinău, ARC, 2012 (Tipografia "Europress") 576 p.
2. Deleanu I. Drepturile subiective și abuzul de drept. Cluj Napoca: Dacia. 1988. 228 p.
3. Ionescu V., Navroțchi I. Democrație - vis și realitate. București: C.H. Beck, 2006. 224 p.
4. Marian O. Drepturile și libertățile persoanei – dimensiuni conceptuale. În Legea și Viata. 2014. nr. 6.
5. Marian O. Garanțiile juridice ale statutului juridic al personalității. În: Revista națională de drept, noiembrie 2014, p. 54-60.
6. Marian O. Interesul doctrinar față de rolul statului în garantarea și promovarea statutului juridic al personalității. În: Legea și viața, noiembrie 2014, p. 34-40.
7. Marian O. Îndatoririle fundamentale ca element al statutului juridic al persoanei. În Teoria și practica administrării publice: Materiale ale conf. șt.- practice cu participare intern. 23 mai 2014 Chișinău: Academia de Administrare Publică. 2014. p. 288-291.
8. Marian O. Obligațiile juridice – elemente indispensabile ale statutului juridic al personalității, Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов, Международная научно-практическая конференция, 7-8 noiembrie 2014: Universitatea Slavonă, Chișinău, 2014, p. 15-18.
9. Marian O. Obligațiile persoanei reglementate de constituția Republicii Moldova, Правовые реформы в постсоветских странах: Достижения и проблемы, Международная научно-практическая конференция, 28-29 martie 2014: Universitatea Slavonă, Chișinău, 2014, p.67-70.
10. Marian O. Reflecții asupra răspunderii juridice a statului pentru atingerile aduse statutului juridic al persoanei de către organele de stat și funcționarii publici. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică, iulie 2014, p. 45-51.
11. Marian O. Restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale – garanție juridică a respectării statutului juridic al personalității. În: Revista națională de drept, octombrie 2014, pp. 72-76.

12. Marian O., Negru B. Statul ca factor decisiv de influență a statutului juridic al personalității. În: Закон и жизнь, iulie 2014, p. 33-38.
13. Marian O. Statutul juridic al persoanei: concept, structură și categorii. În Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului: Materiale ale mesei rotunde cu participare intern. consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 dec. 2013. Chișinău: AAP, 2014, p. 371-386
14. Negru B. Drepturile și libertățile omului: realizări și perspective. În: Drepturile omului în Republica Moldova. Chișinău: Garuda-Art. 1998. p. 107-122.
15. Ungureanu M.-M. Comentariul unuia dintre cazurile în care o persoană poate fi privată de libertate (art. 5 paragraful 1, litera c) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului). În: Revista Drept – Series Jurisprudentia. 2007. nr. 10. p. 370-374.

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice.

1. Marian Octavian, Drepturile și libertățile omului prin prisma legislației și a procesului legislativ, Legea și viața, publicație științifico-practică, februarie 2014, p. 8-13.
2. Marian Octavian, Considerațiuni cu privire la respectarea statutului juridic al persoanei în administrarea justiției, Legea și viața, publicație științifico-practică, mai 2014, p. 24-34.
3. Marian Octavian, Cu privire la sistemul de promovare și garantare a statutului juridic al persoanei în Republica Moldova, Закон и жизнь, mai 2014, p. 50-58.
4. Marian Octavian, Drepturile și libertățile persoanei – dimensiuni conceptuale, Legea și viața, publicație științifico-practică, iunie 2014, p. 16-21.
5. Marian Octavian, Fundamente și principii ale statutului juridic al persoanei, Закон и жизнь, iunie 2014, p. 49-57.
6. Marian Octavian, Reflecții asupra răspunderii juridice a statului pentru atingerile aduse statutului juridic al persoanei de către organele de stat și funcționarii publici, Jurnalul juridic național: teorie și practică, publicație științifico-practică de drept, iulie 2014, p. 45-51.
7. Lupașcu Zinaida, Marian Octavian, Cetățenia și drepturile cetățenești, Legea și viața, publicație științifico-practică, iulie 2014, p. 10-15.
8. Negru Boris, Marian Octavian, Statul ca factor decisiv de influență a statutului juridic al personalității, Закон и жизнь, iulie 2014, p. 33-38.
9. Marian Octavian, Restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale – garanție juridică a respectării statutului juridic al personalității, Revista națională de drept, publicație periodică științifico-practică, octombrie 2014, p. 72-76.
10. Marian Octavian, Garanțiile juridice ale statutului juridic al personalității, Revista națională de drept, publicație periodică științifico-practică, noiembrie 2014, p. 54-60.
11. Marian Octavian, Interesul doctrinar față de rolul statului în garantarea și promovarea statutului juridic al personalității, Legea și viața, publicație științifico-practică, noiembrie 2014, p. 34-40.

Articole în culegeri științifice ale conferințelor naționale și internaționale:

1. Lupașcu Zinaida, Marian Octavian, Statutul juridic al persoanei în evoluția instituției liberării de răspundere penală, Interferențe universitare – integrare prin cercetare și

- inovare: Conferința științifică cu participare internațională, 25-26 septembrie 2012: Universitatea de stat din Moldova, Chișinău – 2012, p. 24-28.
2. Marian Octavian, Statutul juridic al persoanei: concept, structură și categorii, în Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului: Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2014. p. 371-386.
 3. Marian Octavian, Obligațiile persoanei reglementate de constituția Republicii Moldova, Правовые реформы в постсоветских странах: Достижения и проблемы, Международная научно-практическая конференция, 28-29 martie 2014: Universitatea Slavonă, Chișinău, 2014, p.67-70.
 4. Marian Octavian, Îndatoririle fundamentale ca element al statutului juridic al persoanei, Teoria și practica administrării publice: Materiale ale conferinței științifico-practice cu participare internațională, 23 mai 2014. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2014. p. 288-291.
 5. Marian Octavian, Obligațiile juridice – elemente indispensabile ale statutului juridic al personalității, Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов, Международная научно-практическая конференция, 7-8 noiembrie 2014: Universitatea Slavonă, Chișinău, 2014, p.15-18.
 6. Marian Octavian, Zinaida Lupașcu, Statutul juridic al personalității prin prisma statului de drept, Integrare prin cercetare și inovare: Conferința științifică națională cu participare internațională, 10-11 noiembrie 2014: Universitatea de stat din Moldova, Chișinău, 2014, p. 225-228.

ADNOTARE

Marian Octavian. *Rolul statului în promovarea și garantarea statutului juridic al personalității.*
Teză de doctor în drept. Specialitatea: 551.01 – Teoria generală a dreptului. Chișinău, 2016

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 335 de titluri, 160 de pagini text științific. Rezultatele științifice sunt publicate în 17 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: statutul juridic al persoanei, drepturi și libertăți, îndatoriri fundamentale, stat de drept, răspunderea juridică a statului, garanții juridice ale drepturilor și libertăților persoanei, mecanism de garantare și promovare a statutului juridic al persoanei, Curtea Constituțională, procuratura, judecător.

Domeniul de studiu: teoria generală a statului și dreptului.

Scopul lucrării: cercetarea complexă a statutului juridic al personalității și elucidarea particularităților mecanismului statal de garantare și promovare a acestuia în Republica Moldova, în vederea identificării de soluții importante pentru consolidarea rolului statului în acest domeniu.

Obiectivele cercetării: clarificarea noțiunii de „statut juridic al personalității” și determinarea coraportului acestuia cu alte categorii juridice ce caracterizează persoana fizică ca subiect de drept; reliefaarea conținutului, structurii și varietăților statutului juridic al personalității; analiza elementelor de bază ale statutului juridic al personalității și precizarea valorii acestora; analiza conceptului de mecanism statal de garantare și promovare a statutului juridic al personalității și accentuarea rolului autorităților statului în cadrul acestuia; elucidarea particularităților garantării statutului juridic al personalității ca element al mecanismului statal; identificarea semnificației instituției restrîngerii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul acestui mecanism; fundamentarea necesității răspunderii statului pentru atingerile aduse drepturilor și libertăților persoanei în calitatea sa de garanție finală a respectării statutului juridic al persoanei.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în faptul că conține o abordare complexă a două componente: statutul juridic al personalității și mecanismele de garantare și asigurare a acestuia la nivel național. Sunt marcate de originalitate concluziile desprinse din analiza efectuată, cât și recomandările cu privire la îmbunătățirea cadrului normativ din Republica Moldova.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în fundamentarea conceptuală a structurii și conținutului statutului juridic al personalității și conturarea mecanismului statal de promovare și garantare a acestuia în Republica Moldova în vederea creării bazei teoretice necesare pentru optimizarea acestuia și consolidarea rolului statului în domeniu.

Semnificația teoretică este determinată de faptul că lucrarea conține o descriere, analiză și sintetiză a materiei doctrinare, normative și instituționale privind statutul juridic al persoanei și identifică mecanismul de protecție a acestui statut, inclusiv reliefaarea rolului organelor statului în acest domeniu. În ansamblu, lucrarea contribuie la dezvoltarea teoriei generale a statului și dreptului și perfecționarea legislației naționale în domeniu întru sporirea respectării drepturilor și libertăților persoanei.

Valoarea aplicativă a lucrării. Rezultatele obținute pot servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a problemei abordate, dar și ca suport în procesul didactic. Ele vor contribui la amplificarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind statutul juridic al personalității și a mecanismului de asigurare a acestuia în cadrul statului de drept.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute pot fi transpuse în legislația în vigoare, precum și în activitatea practică a organelor statului, în vederea consolidării contribuției acestora la asigurarea statutului juridic al personalității. În calitate de practician în organele de ocrotire a ordinii de drept, autorul utilizează pe larg principalele idei, teorii și concepte promovate în lucrare.

АННОТАЦИЯ

Марьян Октавиан. *Роль государства в обеспечении и гарантировании правового статуса личности.* Докторская диссертация в области права. Специализация: 551.01 – Общая теория права. Кишинев, 2016

Структура диссертации: введение, четыре главы, выводы и рекомендации, библиография из 355 наименований, 160 страниц научного текста. Научные результаты опубликованы в 17 научных работах.

Ключевые слова: правовой статус личности, права и свободы, основные обязанности, правовое государство, правовая ответственность государства, правовые гарантии прав и свобод человека, механизм обеспечения правового статуса личности, конституционный суд, прокурор, судья.

Область исследования: Общая теория государства и права.

Цель работы: комплексное исследование правового статуса личности и выяснение механизма его обеспечения в Молдове, с целью идентификации важных решений для укрепления роли государства в этой области.

Задачи исследования: анализ понятия юридический статус личности и определение корреляции с другими правовыми категориями, которые характеризуют человека как субъекта права; выявление содержания, структуру и разновидностей правового статуса личности; анализ основных элементов правового статуса личности; исследование принципов, лежащих в основе правового статуса личности; анализ государственного механизма обеспечения правового статуса личности; исследование ограничения основных прав и свобод человека с точки зрения обеспечения правового статуса личности; исследование юридической ответственности государства за нарушение правового статуса лица, пострадавшему от деятельности государственных органов и государственных служащих.

Научная новизна и оригинальность работы заключается в том, что она содержит комплексное исследование правового статуса личности и механизмов его обеспечения на национальном уровне. Выводы сделанные в результате проведенного анализа отмечены оригинальностью, а также и рекомендации по совершенствованию нормативно-правовой базы в Молдове.

Решеная научная проблема заключается в определении содержания и структуры правового статуса личности и в обосновании государственного механизма его обеспечения и гарантирования в Молдове, для того чтобы создать теоретическую базу, необходимую для оптимизации и усиления роли государства в этой области.

Теоретическая значимость определена тем, что работа содержит описание, анализ и синтез доктринальной материи, нормативной и институциональной о правовом статусе личности, а также определение механизмов его гарантирования, подчеркивая роль правоохранительных органов в этой области. В целом, работа вносит определенный вклад в развитие общей теории государства и права и совершенствование национального законодательства в целях повышения уважения прав и свобод человека.

Практическое значение работы. Полученные результаты могут быть использованы в дальнейших исследованиях рассматриваемой проблемы, а также в качестве учебного материала. Они способствуют расширению и углублению теоретических знаний о правовом статусе личности и механизма его обеспечения.

Внедрение научных результатов. Результаты могут быть воплощены в законодательстве и в деятельности правоохранительных органов, тем самым усиливая их вклад в обеспечение правового статуса личности. Как сотрудник правоохранительных органов, автор широко использует основные идеи, теорий и концепций, разработанные в диссертации.

ANNOTATION

Marian Octavian. *The state's role in promoting and guaranteeing the legal status of personality.*
PhD thesis in law. Specialty: 551.01 - General Theory of Law.
Chisinau, 2016

Thesis structure: introduction, four chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 355 titles, 160 pages of scientific text. The scientific results are published in 17 scientific papers.

Keywords: person's legal status, rights and freedoms, fundamental duties, rule of law, liability of the state, legal guarantees of rights and freedoms, mechanisms to promote and to guarantee the legal status of the person, the Constitutional Court, prosecutor, judge.

Field of study: General Theory of State and Law.

The purpose of the paper: complex research of the legal status of personality and elucidating the mechanisms of guarantee and its promotion in Moldova, to identify the important solutions to strengthen the state's role in this area. **Research objectives:** clarifying the concept of the legal status of personality and determining the correlation it with other legal categories that characterize the individual as a subject of law; highlighting the content, structure and varieties of legal status of personality; analysis the basic elements of the legal status of personality; studying the principles underlying the legal status of the person; analysis of national mechanisms the guarantee and promote the legal status of personality; studying the restricting fundamental rights and freedoms from the perspective of ensuring the legal status of the person; research legal liability of the state the infringements to person's legal status by state organs and civil servants.

Scientific novelty of the work lies in the fact that it contains a comprehensive approach to two components: the legal status of personality and mechanisms of it guarantee and assurance at national level. Are marked by originality conclusions drawn follows from the analysis, as well as recommendations on improving the regulatory framework in Moldova.

Important scientific problem solved resides in the conceptual foundation of the structure and content of the legal status of personality and outlining the state mechanism to promote and guarantee it in Moldova to create theoretical base needed to optimize and strengthen the state's role in the field.

Theoretical value is determined from the fact that the work contains a description, analysis and synthesis of doctrinal matter, normative and institutional on legal status of the person and identifying mechanisms of protection that status including highlighting the role of law enforcement authorities in this area. On the whole, the work contributes to the development of the general theory of state and law and improvement of national legislation in order to increase respect for human rights and freedoms.

Applied value of work. The results can serve as benchmarks for guidance the future research of the problem, as well as support in the teaching process. They will contribute to the amplification and deepening of theoretical knowledge on the legal personality and its mechanism of ensuring in the rule of law.

Implementation of scientific results. The results can be translated into legislation and in practice of law enforcement authorities in order to strengthen their contribution to ensuring the legal status of personality. As a collaborator of law enforcement bodies, the author widely used main ideas, theories and concepts developed in this work.

MARIAN OCTAVIAN

**ROLUL STATULUI ÎN PROMOVAREA ȘI GARANTAREA
STATUTULUI JURIDIC AL PERSONALITĂȚII**

*Specialitatea: 551.01 –
Teoria generală a dreptului*

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 02.09.2016

Hîrtie offset. Tipar offset.

Coli de tipar: 1,8

Formatul hîrtiei 60x84 1/16

Tirajul 50 ex.

Comanda nr. 722

Denumirea și adresa instituției unde a fost tipărit autoreferatul

CEP USM, Chișinău, str. Mateevici, 60